

Geleneksel Deve Güreşleri ve Halı Gecesi

Ayşegül Koyuncu Okca*
ORCID: 0000-0003-1060-0280

Öz

Yörük yaşam biçiminin bir simgesi olarak yılın belirli dönemlerinde organize edilen deve güreşleri, bu güreşlere bağlı olarak devcilik kültürüne ait uygulama ve ritüeller günümüzde birtakım değişiklikler gösterse de sürdürülmeye çalışılmaktadır. Halı gecesi güreş gününden bir önceki günün akşamında, deve güreşini organize edenlerin ev sahipliğinde deve sahiplerinin misafir olarak ağırlandığı önemli, yemekli bir eğlencedir. Bu çalışmada yılın belli dönemlerinde geleneksel olarak Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde organize edilen deve güreşlerine bağlı olarak gerçekleştirilen, halı gecesi olarak adlandırılan ritüel konu olarak seçilmiştir. Çalışmanın özünde günümüzdeki halı gecesi eğlencesinin deve sahipleri ve eğlenceye katılanlar açısından ne anlama geldiği ve halı simgesinin geçmişten günümüze nasıl bir değişikliğe uğradığına dikkat çekilmiştir. Çalışmada literatür taraması yapılmış, 2012-2020 tarihleri arasında çeşitli tarihlerde gerçekleştirilen alan araştırmaları kapsamındaki gözlemlerden ve sözlü görüşmelerden elde edilen veriler kullanılmış, metin içerisinde deve güreşleri ve halı gecesinin fotoğraflarına yer verilerek belgeleme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kültürel Miras, Deve Güreşleri, Halı, Halı Gecesi

Gönderme Tarihi: 05/08/2021

Kabul Tarihi:20/09/2021

*Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi Denizli Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Denizli-Türkiye, aysegulkoyuncu@pau.edu.tr

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:

OKCA KOYUNCU, A., "Geleneksel Deve Güreşleri ve Halı Gecesi", *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, C. 8, S. 3, 2021, s.1117-1135.

Traditional Camel Wrestlings and Carpet Night

Ayşegül Koyuncu Okca*
ORCID: 0000-0003-1060-0280

Abstract

Camel wrestling, which is organized at certain times of the year as a symbol of the Yuruk lifestyle, the practices and rituals of the camel culture depending on these wrestling have been tried to be maintained, although there are some changes today. Carpet night is an important dinner event, hosted by the organizers of the camel wrestling, where camel owners are hosted on the evening of the day before the wrestling day. In this study, the ritual called carpet night, which is organized depending on the camel wrestling traditionally organized in various regions of Anatolia during certain periods of the year, was chosen as the subject. In the essence of the study, the meaning of today's carpet night entertainment for camel owners and those who participate in the entertainment and how the carpet symbol has changed from the past to the present is emphasized. In the study, the literature was scanned, the data obtained from the observations and verbal interviews within the scope of field studies carried out between 2012 and 2020 were used, and the documentation was carried out by including photographs of camel wrestling and carpet night in the text.

Keywords: Culture, Cultural Heritage, Camel Wrestling, Carpet, Carpet Night

Received Date: 05/08/2021

Accepted Date: 20/09/2021

---

*Associate professor, Pamukkale University Denizli Vocational School of Technical Sciences, Denizli-Turkey, aysegulkoyuncu@pau.edu.tr

You can refer to this article as follows:

OKCA KOYUNCU, A., "Geleneksel Deve Güreşleri ve Halı Gecesi", *Academic Journal of History and Idea*, Vol. 8, Issue 3, 2021, p.1117-1135.

Традиционная борьба на верблюдах и Ночь ковров

Айшегюль Коюнджу Окча*

ORCID: 0000-0003-1060-0280

Резюме

Борьба на верблюдах, которая проводится в определенные периоды года как символ кочевого образа жизни, и практики и ритуалы культуры верблюжьего хозяйства, в зависимости от этой борьбы, стараются продолжить, даже несмотря на то, что сегодня они демонстрируют некоторые изменения. Ковровая ночь - это важный званый обед, который устраивают организаторы борьбы на верблюдах вечером накануне дня борьбы, и хозяева верблюдов принимают гостей в качестве гостей. В этом исследовании в качестве темы был выбран ритуал, называемый ковровой ночью, который традиционно проводится в различных частях Анатолии в определенные периоды года, в зависимости от борьбы на верблюдах. В сущности исследования было указано, что сегодняшние ковровые ночные развлечения означают для владельцев верблюдов и тех, кто участвует в них, и как символ ковра претерпел изменения от прошлого к настоящему. В исследовании был проведен обзор литературы, использованы данные, полученные в результате наблюдений и устных интервью в рамках полевых исследований, проведенных в различные даты в период с 2012 по 2020 годы.

Ключевые слова: культура, культурное наследие, борьба на верблюдах, ковер, ковровая ночь.

Получено: 05/08/2021

Принято: 20/09/2021

---

* Доц. Доктор, Университет Памуккале, Профессиональная школа технических наук Денизли, Денизли-Турция, aysegulkoyuncu@pau.edu.tr

Ссылка на статью:

ОКЧА КОYUNCU, А., "Geleneksel Deve Güreşleri ve Halı Gecesi", академическая история и мысль, Т.8, NO.3, 2021, С.1117-1135.

Giriş

Hayvancılık Türklerin en eski geçim kaynakları arasında yer almaktadır. Türklerin koyun, keçi ve attan sonra en çok deve beslediği bilinmektedir. Türkler Orta Asya bozkırlarında hayvancılığa dayalı bir yaşam biçimi içerisinde, zor doğa koşullarında, hayvanlarına bakmak için çeşitli mücadeleler vermişlerdir. Bu mücadelede hayvanların fizyolojik özelliklerinden faydalanmayı da ustaca başarmışlardır. Deveyi ulaşımda ve yük taşımada aktif olarak kullanmış olmaları Türklerin bir yerden başka bir yere çok kolay bir şekilde yer değiştirmelerine vesile olmuştur. Türkler Orta Asya bozkırlarından Anadolu'ya hayvanlarına daha verimli otlaklar bulmak amacı ile geldiklerinde ise yaylak-kışlak arasında geçen bir yaşam biçimi ile varlıklarını sürdürmüşlerdir. Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türkler birçok uygarlığa ev sahipliği yapan Anadolu topraklarına yerleşerek, orada yaşayan halklar ile gelenek, görenek, örf, adetler açısından yani kısacası kültür ve sanat anlamında da iletişim kurmuşlar¹ ve aralarında kültürler arası bir etkileşim oluşmuştur. Bu yüzden Yörüklerin sosyo-ekonomik hayatı içerisinde yaylak ve kışlak alanlarının önemli bir yeri vardır.² Yörükler bu yaşam biçimi içerisinde devenin fiziksel ve biyolojik özelliklerinden faydalanmaya ustalıklı devam etmişlerdir.

Bahattin Ögel'e göre Türklerde deve; etinden, sütünden, derisinden ve yününden yararlanılmasının da ötesinde, ekonomik ve nesnel bir kaynak olarak değerlendirilmiştir. Eski Türklerde deve, Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nde halk ve devlet ile benzeşmiş bir hayvan olarak ifade edilmiştir.³ Göçün en önemli simgesi develerdir.⁴ Çöktükleri yerden üzerlerine yüklenen kilolarca yük ile çok kolay bir şekilde kalkıp uzun mesafeleri yürüyebilen, aç ve susuz olarak günler süren yolculuğu sürdürebilen develer, Yörük yaşam biçiminin önemli bir parçası olarak rol

---

¹ Naime Didem Öz ve Elif Aksoy, "Zeyve Aşiret Dokumalarına Bir Örnek: Baskil Hacı Hasan Baba Türbesi'ndeki Halı Seccade ve Yolluklar-An Example for Zeyve Tribe Weavings: Carpet Prayer Rug and Runners in Baskil Hacı Hasan Baba Tomb", *JASSS The Journal of Academic Social Science Studies*, S. 69, s. 209.

² Mehmet Ak, "Anamas Yaylaları ve Yörükler-Anamas Highlands and Yoruks", *Asya Studies Akademik Sosyal Araştırmalar-Academic Social Studies*, S. 6, 2018, s.1.

³ Bahattin Ögel, *Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)*, C.II., Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1995, s. 538.

⁴ Mustafa Genç, Ayşegül Koyuncu Okca, "Göç Yolunda Yörükler-Yuruks on Migration Routes", *Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu Yazmalardaki El İzleri Bildiriler-International Traditional Arts Symposium "Handprints in Yazma" Proceedings (20-21 Nisan-April 2017 Akçaabat-Trabzon, KTÜ Matbaası, Trabzon 2017, s. 247.*

almıştır. Göç yolunda devenin hastalanması ulaşım ve yük taşımada sıkıntılar yaşatacağından bu durumu mümkün olduğunca önlemek için göç öncesinde devenin sağlık durumu kontrol edilir.⁵

Türkiye için geçmişten günümüze önemli ekonomik ve kültürel değer olan Yörükler, günümüzde büyük oranda yerleşik hayata geçmiştir. Yerleşik hayata geçişin sonucunda yayla yaşam biçimi de şekil değiştirmiştir.⁶ Yaylak-kışlak arasındaki taşımacılık görevinin her geçen gün azalması ile ihtiyaçlar hiyerarşisi içinde önemini kaybetmeye başlayan deve yetiştiriciliği, geleneksel olarak sürdürülen güreşler sayesinde eğlence işlevi ile var olmaya devam etmektedir.⁷

Bir bütünün tüm parçalarından oluşan kültür ister tümevarım ister tümdengelim tekniği ile değerlendirmeye tabi tutulsun bütünün her bir parçasında ve bütünde kendini hissettirir. Tüm toplumlarda ortaya çıkan her türlü ürünün analizi ile o kültüre ait izler ve bu izlerin takip edilmesi sayesinde de o topluma ait kültürel verilere ulaşılır.⁸ Kültürel kimliğin oluşmasında etkili olan gelenek, görenek ve inançların çoğu, eğlence ortamlarında ortaya çıkmış ve günümüze kadar yaşatılmıştır. Eğlence mekânları bireyin kendisi, toplumu, tarihi ve kültürü hakkında bilinçlendiği ortamların başında gelmektedir. Eğlenceler için bir nevi “toplumun aynasıdır” demek aslında hiç de yanlış bir tanım değildir.⁹

Yörük yaşam biçiminin bir simgesi olarak yılın belirli dönemlerinde eğitim, kültür, sağlık, spor ve sosyal amaçlar doğrultusunda organize edilen geleneksel deve güreşleri, bu güreşlere bağlı olarak devecilik kültürüne ait uygulama ve ritüeller günümüzde birtakım değişiklikler gösterse de sürdürülmeye çalışılmaktadır. Gelişen ve değişen bilim, sanayi, teknoloji ve iletişim araçlarına bağlı olarak her geçen gün daha farklı olarak şekillenen günlük yaşam biçimi içerisinde vasfını ve önemini kaybeden develerin yerini günümüzde motorlu araçlar almıştır. Devenin Anadolu’da Yörük yaşam biçimi içerisinde elde ettiği statü, ulaşımın modernleşmesine rağmen günümüze kadar korunmuştur. Deve sahibinin devesi ile kurmuş olduğu ilişkiye bağlı olan

⁵ Mehmet Ak, “Yörüklerde Halk Baytarlığı-Public Veterinary in The Yoruks”, *ASOS Journal Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi-The Journal of Academic Social Science*, S.50, 2017, s. 52.

⁶ Fatih Uslu, “Yörük Çobanları ve Kişisel Eşyaları”, *Yörük Araştırmaları-2*, (Ed.Fatih Uslu-Canan Kökus), Palet Yayınları, Konya, 2020a, s. 99.

⁷Hatice Kübra Uygur ve Ayşegül Koçyiğit, “Eğlence Kültürü Bağlamında Deve Güreşleri-Camel Wrestling in The Context of Entertainment Culture”, *II. Uluslararası Selçuk Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiri Kitabı* (18-19-20 Ocak 2018 Selçuk-İzmir)-*Second International Selçuk-Ephesus Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling* (18-19-20 January 2018 Selçuk-İzmir), C. I, (Ed.Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir, 2016, s. 106-116.

⁸ Hatice Kübra Uygur ve Ayşegül Koyuncu Okca, “Devecilik Kültüründe Havut Hayrının Ritüelistik Uygulamaları-The Rituelistic Practices of the Havut Hayrı in the Culture of Camel”, *Mukaddime*, C.10, S.1, 2019, s. 214.

⁹ Nebi Özdemir, *Türk Eğlence Kültürü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, s. 23-33.

vazgeçilmezlik durumu, deveyi aile fertlerinden birisi haline getirmiştir.¹⁰ Özellikle Ege Bölgesi (İzmir, Aydın, Denizli, Muğla), Akdeniz Bölgesi (Antalya, Burdur, Isparta), Marmara Bölgesi'nde (Çanakkale, Balıkesir) organize edilen deve güreşleri Yörük yaşam biçiminin sevdalıları ve deve sahiplerinin tutkuları sayesinde sürdürülerek bir kış şöleni halini almıştır.

Bu çalışmada yılın belli dönemlerinde geleneksel olarak Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde organize edilen deve güreşlerine bağlı olarak gerçekleştirilen, halı gecesi olarak adlandırılan ritüel konu olarak seçilmiştir. Çalışmanın özünde günümüzdeki halı gecesi eğlencesinin deve sahipleri ve eğlenceye katılanlar açısından ne anlama geldiği ve geçmişten günümüze nasıl bir değişikliğe uğradığına dikkat çekilmiştir. Çalışmada literatür taraması yapılmış, 2012-2020 tarihleri arasında çeşitli tarihlerde gerçekleştirilen alan araştırmaları kapsamındaki gözlemlerden ve sözlü görüşmelerden elde edilen veriler kullanılmış, metin içerisinde deve güreşleri ve halı gecesinin fotoğraflarına yer verilerek belgeleme işlemi gerçekleştirilmiştir.

1-Geleneksel Deve Güreşleri ve Halı Gecesi

Kültür kavramı, aynı zamanda kültürel değişme kavramını da bünyesinde taşımaktadır. Her kültür tartışması, beraberinde kültürel değişme tartışmasını da getirmektedir. Yörük kültürü zaman içinde farklılaşarak, toplumsal ve mekânsal bir değişim evresinden geçmektedir.¹¹ Deve güreşleri üzerinden günümüzde yok olmaya yüz tutmuş olan Yörük yaşam biçimine olan özlem az da olsa yaşatılmaya çalışılmaktadır. Gelenek ve kültürü meydana getiren somut ve soyut unsurların bir kısmı eğlenmek veya hoş vakit geçirmek için bir araya gelinen eğlence ortamlarında ortaya çıkmaktadır. İnsanlar bu ortamlarda içinde yaşadıkları kültürün farklı yönleri ile ilgili bilinç sahibi olurlar. İçinde yaşanan toplumun kültürel kimliğini oluşturan faktörlerden biri olan eğlence kültürünü de böyle ortamlarda edinirler.¹² Kültürün önemli bir parçası olarak varlığını sürdüren geleneksel toplu eğlenceler, Anadolu kültüründe kişilerin bağlı oldukları grup, çevre ve toplum ile ilişki kurmanın kendine özgü bir yolu olarak kabul edilmektedir.¹³ Bu türden eğlencelere katılan bireyler, toplumsal olarak karşılayamadıkları eğlence ihtiyaçlarını ancak kişisel olarak karşıladıkları gibi bir grubun üyesi olma mutluluğunu da hep birlikte

¹⁰ Devrim Ertürk ve Süleyman Şanlı, "Gelenekten Moderne Anadolu'da Devencilik-From Tradition to The Modern: Camel Dealing in Anatolia", *Turkish Studies Social Science*, S. 13/26, 2018, s. 613-635.

¹¹ Fatih Uslu, "Yörük Obalarındaki Yaşayıştan Günümüze Uzanan Yaşam Şekilleri ve Modernite Etkisinde Bir Kent Okuması", *Yörük Araştırmaları-1*, (Ed.Fatih Uslu), Palet Yayınları, Konya 2020b, s. 134.

¹² Süleyman Şanlı, "Devecilik Kültüründe Bir Eğlence Geleneği: Halı Gecesi", *Kültür, Gelenek ve Eğlence Deve Güreşleri*, (Ed.Devrim Ertürk-Süleyman Şanlı), Çizgi Kitapevi, İstanbul 2019b, s. 59.

¹³ Hatice Kübra Uygur ve Gülden Altıntop, "Geleneksel Toplu Eğlencelerin Mekân Dönüşümü: Ankara Ferfeneleri-The Transformation in Space Use in Traditional Public Entertainment: Ankara Ferfenesi", *V. Uluslararası Halk Kültürü ve Sanat Etkinlikleri (12-14 Ekim 2017 Ankara)-5 th International Folk Culture and Art Activities Symposium (12-14th October 2017 Ankara)*, (Ed.Fatma Nur Başaran), 1, Ankara 2018, s. 515-524.

yaşamaktadırlar.¹⁴ Bu yüzden eğlencelerin temeli hoş vakit geçirme, eğlenirken eğlendirmedir. Halk eğlencelerinin kültürün korunmasında, aktarılmasında ve yaşatılmasında, toplumsal düzenin huzur içerisinde devam ettirilmesinde, gençlerin eğitilmesinde ve dolayısı ile yetişkinliğe hazırlanması ile sosyal öz denetim sağlanmasında önemli katkıları olduğu unutulmamalıdır.¹⁵ Deve güreşlerinde kuşaklar arasında bilgi ve tecrübe aktarımı söz çok önemlidir. Bu anlamda geleneksel bir unsur olarak halı gecesi yerel kültürün bir parçası haline gelmiştir. Bununla birlikte bu gecenin bir takım modern yaşam pratikleri ile uyumlu hale gelmesi, geleneğe dair icat edilen yeni yönelimleri ortaya çıkarmaktadır.¹⁶ Günümüzde develer, yerel yönetimler, dernekler ve federasyonlar tarafından eğitim, kültür, sağlık, spor ve sosyal amaçlar doğrultusunda organize edilen geleneksel deve güreşleri* etkinlikleri çerçevesinde varlıklarını sürdürmeye çalışmaktadır. İlk olarak organize bir şekilde gerçekleştirilen deve güreşlerinin 1926 yılında Aydın-Germencik-Hıdırbeyli Köyünde yapıldığı bilinmektedir.¹⁷

Fotoğraf 1: Geleneksel Deve Güreşleri

Güreş organizasyonlarından elde edilen gelirler masraflar düşüldükten sonra amacı doğrultusunda yöreye içme suyu getirilmesinde, şehit-gazi ailelerine yardım, okul, cami, sağlık ocağı vb. yapımında ya da tamirinde kullanılmaktadır. Deve güreşlerinde iddia ve müşterek bahis yoktur. Sağlanan tüm gelirler güreş sahasına giriş için satılan biletlerden ve düzenlenen halı

¹⁴ N. Özdemir, *a.g.e.*, s. 16.

¹⁵ William Bascom, "Four Functions of Folklore", *Journal of American Folklore*, C. 67, 1954, s. 333-349.

¹⁶ D. Ertürk ve S. Şanlı, *a.g.e.*, s. 613-635.

* Bu konuda ayrıca *Fotoğraf:1'e bakabilirsiniz.*

¹⁷ Tayfun Bayır, tarihli görüşme(22.01.2011).

gecesinden elde edilmektedir.¹⁸ Halı gecesi güreşin yapılacağı günden bir önceki gün olan cumartesi akşamında, deve güreşini organize edenlerin (yerel yönetimler, dernekler, federasyonlar vb.) ev sahipliğinde deve sahiplerinin misafir olarak ağırlandığı önemli, yemekli bir eğlencedir. Halı gecesi devcilerin birlikte yiyip-içtiği eğlence geceleri iken, geçmişten günümüze doğru gelindikçe değişikliğe uğramıştır. En belirgin değişiklik ise, düzenlenen halı geceleri etkinliklerinin her geçen gün azalmasıdır.¹⁹ Halı gecesi öncesinde cumartesi günü develer meydanlarda gezdirilerek halk güreşe davet edilir. Gezme işleminden sonra develer ve sahipleri bir meydanda toplanırlar. Deve ve güreş tutkunları meydana gelerek develeri yakından görme, sahipleri ve bakıcıları ile de tanışma fırsatına sahip olur* Bazen deneme güreşleri de yapılır. Daha sonra develer geceyi konaklayacakları yerlerine götürülerek bağlanır.

Fotoğraf 2-3-4-5-6: Cumartesi Günü Meydanlarda Gezdirilen Güreş Develeri

¹⁸ Ayşegül Koyuncu Okca, “Geleneksel Deve Güreşleri ve Deve Donanımları”, *Deve Kitabı*, (Ed.Emine Gürsoy Naskali-Erkan Demir), Kitapevi, İstanbul 2014, s. 45.

¹⁹ Devrim Ertürk, “Kültürel Bir Eğlence: Geleneksel Deve Güreşleri”, *Kültür, Gelenek ve Eğlence Deve Güreşleri*, (Ed.Devrim Ertürk-Süleyman Şanlı), Çizgi Kitapevi, İstanbul 2019, s. 31.

* *Konu ile ilgili Fotoğraf 2-3-4-5-6'a bakınız.*

Halı gecesi genel olarak değerlendirildiğinde güreşten önceki gün organize edilen yemekli bir eğlence gibi görünse de aslında törensel bir içeriğe sahip olduğu da unutulmamalıdır. Bu gecenin amacı deve sahiplerini, deve bakıcılarını (savranları), güreş severleri ve yerel yönetimleri bir araya getirerek, tanışmalarını ve güreş öncesi eğlenmelerini sağlayarak aralarındaki dostlukların gelişmesine vesile olmaktır. Eski dostlar buluşturulur, yeni dostlukların temeli atılır ve anılar tazelenir.²⁰ Bu yüzden halı gecesi aslında bir nevi kaynaşma gecesidir. ** Halı gecesine katılmayan deve sahibi, o güreşlerden “bir şey anlamadığımı” ifade eder, bu yüzden güreşlerin en önemli kısmı olarak değerlendirilir. Uzun yıllar sürecek olan dostluklar ve arkadaşlıklar bu gecede kurulur.²¹

Fotoğraf 7: Halı Gecesinde Bir Araya Gelen Deve Sahipleri

Halı gecesinin yapılacağı mekâna girişlerin biletli, ücretli ya da davetli olması güreş organizasyonunun maliyeti ile doğru orantılıdır. Eğer tüm masraflar yerel yönetimler, sponsorlar, dernekler vb. tarafından karşılanmış ise girişler ücretsizdir. Şayet ayrılan bütçe bu gecenin gerçekleşmesi için yeterli değil ise o zaman güreşi organize eden komite tarafından geceye

²⁰Fatih Atasoy, Fatma Tülin Özbaşer, “Anadolu’da Deve Yetiştiriciliği ve Deve Güreşleri-Camel Breeding in Anatolia and Camel Wrestles”, *Lalahan Hayvanları Araştırma Enstitüsü Dergisi*, S.54/2, 2014, s. 89.

** *Konu ile ilgili Fotoğraf Fotoğraf: 7’e bakınız.*

²¹ Nurettin Gülmez, “Salihli Yöresi Deve Güreşleri-Camel Wrestling of Salihli Region”, *I. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiriler (17-19 Kasım 2016 Selçuk-İzmir)-First International Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling (17-19 November 2016 Selçuk-İzmir)*, C.I-Sosyal Bilimler, (Ed.Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir, Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir 2016, s. 316.

katılacak olan devecilerden giriş ücreti talep edilir. Bu vesile ile toplanan paraların bir kısmı, güreşe çeşitli yerleşim yerlerinden katılan deve sahiplerinin yolluk giderleri olarak kullanılır.

Halı gecesinin yapılacağı mekân öncesinde Türk bayrakları ve sponsorların bayrakları ile donatılır. Ayrıca bazı organizasyonlarda her masaya Türk bayrağı bırakılır ve gece de marşlar seslendirilirken, deveciler Türk bayrakları ile coşkulu bir katılım sağlar. Gecenin devamında güreşi organize eden komite tarafından davet edilen ve sunuculuk görevini üstlenen cazgır, tüm devecilerin masalarını tek tek gezerek onları lakapları ve develerinin isimleri ile tanıtarak her biri için ayrı ayrı mâni söyler. Bu süreçte devecilerden yardım parası toplayarak kaç para aldığını da anons ile herkese duyurur. Cazgırın topladığı bu paralar güreşi organize eden komite tarafından yardım amaçlı kullanılır. Bununla birlikte deveciler tarafından cazgıra bahşiş de verilmektedir. Manileri ile geceyi renklendiren cazgır, devecileri gaza getirme konusunda büyük bir ustalık sergiler.²² Halı gecesini katılıma sağlayan tüm deveciler açısından oldukça eğlenceli geçer. Gecenin istenilen derecede eğlenceli geçmesi için davulcusundan tefçisine, klarnetçisinden kemancısına, darbukacısından orgcusuna kadar çok çeşitli müzisyenler ya güreşi organize eden komite tarafından ya da yemek yenilen mekânın sahibi tarafından kiralanır. Ege Bölgesi başta olmak üzere, Akdeniz Bölgesi ve Trakya'ya özgü oyun havaları çalınır söylenir. Özellikle harmandalı defalarca çalınır oynanır. Ayrıca sepetçioğlu, çiftetelli, roman havaları da devecilerin isteği doğrultusunda ardı ardına çalınır ve gecede oynayan devecilerin başından aşağı para saçılır. Ayrıca bu gecede deveciler tarafından yüksek oranda alkol tüketilir. Kısacası bu gecede yenilir, içilir, türkü söylenir, zeybek oynanır, gönüllerince eğlenerek* misafirler ağırlanır ve halı gecesinin bir diğer amacı olan güreş ağasının seçimi yapılır.²³ Geçmişte dansözlerin sahne aldığı halı gecelerine çok sık rastlanırken (dansöz olacağı için kadın misafir kabul edilmezdi) günümüzde ise yerel yöneticilerin, önemli misafirlerin ve kadın misafirlerin de katıldığı, protokol konuşmalarının yapıldığı bir gece haline gelmiştir. Sazlı sözlü eğlencenin gerçekleştiği halı gecelerinde günümüzde dansözün yer almaması²⁴ en belirgin farklılık olarak gösterilmektedir.

---

²²Buse Duruk, *Çanakkale'de Devecilik Folkloru*, Toplum ve Kültür Araştırmaları Derneği-Toküad Yayınları, Çanakkale 2020, s. 66.

* *Konu ile ilgili olarak Fotoğraf: 8-9'a bakınız.*

²³ Mahmut Davulcu, "Antalya Halk Kültüründe Deve, Devecilik ve Geleneksel Kumluca Deve Güreşleri-The Camel, Camel Rearing In Antalya Folk Culture and The Camel Wrestling Festival Of Kumluca", *I. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiriler (17-19 Kasım 2016 Selçuk-İzmir)-First International Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling (17-19 November 2016 Selçuk-İzmir)*, C.I-Sosyal Bilimler, (Ed.Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir 2016, s. 279.

²⁴ Vedat Çalışkan, "Somut Olmayan Kültürel Bir Mirasın Güncel Bir Değerlendirmesi: Anadolu Devecilik Kültürü ve Geleneksel Deve Güreşi Şenlikleri-A Current Evaluation of an Intangible Cultural Heritage: The Anatolian Camel

Fotoğraf 8-9: Halı Gecesinde İcra Edilen Oyun Havaları

Türk kültüründe önemli görsel belgeler olarak nitelendirilen halı, deve güreşi ritüellerindeki adını verdiği gecede sembolik bir öneme sahiptir. Yenilen yemek sonrasında halı (geçmişte el dokuması yün halı) cazgırın söylediği maniler eşliğinde açık artırma ile satışa çıkartılır. Satışa sunulan bu halıya en yüksek bedeli ödeyen kişi güreş ağası olarak seçilir. Elde edilen gelir, güreşin masraflarına dâhil edilir. Yaklaşık 20 yıl öncesine kadar bu gecede el dokuması yün halı Yörüklüğün simgesi olarak kullanılmışsa da el dokuması halının yerini zaman içinde makine halısı ve battaniye alırken günümüzde halı yerine çeşitli eşyalar (duvar saati vb.) almaya başlamıştır. Buna rağmen bu gecenin adı halen halı gecesi olarak geçmektedir.

Halı gecesinde ayrıca çekiliş gibi etkinlikler de yapılmaktadır. Öncelikle, üzerinde çekiliş numaraları bulunan çakmaklar belirli bir ücret karşılığında geceye katılanlara dağıtılır. Daha sonra çekiliş numaralarının yazılı olduğu kâğıtlar bir torba içerisinde kura usulü ile çekilir.

Çekilen numara cazgır tarafından anons edilir ve çakmağının üzerinde aynı numara bulunan deveciye hediye verilir. Yapılan bu etkinlikte battaniye, süs takımı, havan, Türk bayrağı, telefon, Truva atı heykeli (Çanakkale), zeytinyağı, peynir, çaydanlık gibi çeşitli ürünler hediye edilir. Tüm bu etkinliklerden elde edilen gelirler komite tarafından güreş organizasyonlarında kullanılır.²⁵ Gece boyunca aktif bir rol oynayan cazgır tarafından; devecilerin eğlenmesi ve güreşi organize eden komiteye katkı amacı ile açık arttırma usulünde satışlar da gerçekleştirilir. Cabo olarak adlandırılan bu açık arttırmalarda halı, çul, havan gibi deve malzemeleri satılır. Maliyet değerlerine göre başlangıç fiyatı belirlenen malzemeler, en çok parayı teklif eden kişiye satılır.²⁶

Geçmişte güreşi kazanan develere ödül olarak el dokuması yün halı²⁷ takdim edilmesi çok önemli bir gelenektir. Özellikle el dokuma taban halısı kıymetli oluşundan dolayı çok önemsenirdi ve bu gelenek 1990'lı yıllara kadar sürdürüldükten sonra makina halısı verilmeye başlanarak bu gelenekte çok net bir değişim meydana gelmiştir. Günümüzde değişim gösteren bu gelenekten de vazgeçilerek battaniye verilmeye, hatta bazı güreşlerde hiçbir şey verilmemeye başlanmıştır. Bazı güreş organizasyonlarında ise hem yenen develere hem de yenilen develere halı ya da battaniye verildiğinden artık halının da battaniyenin de hiçbir bir anlamı kalmamıştır.²⁸ El dokuması halı geçmişte güreşi kazanan devenin üzerine serilerek bir nevi devenin galibiyetini duyurması için simgesel olarak kullanılırdı. Günümüzde verilen hediyeler (makine halısı, battaniye vb.) güreş organizasyon komitesi tarafından bütün develer adına deve sahiplerine verilen, güreşe katıldığını gösteren katılım belgesi niteliğine dönüşmüştür. Güreşlere katılım sağlayan tüm deve sahiplerine (her ne kadar el dokuma bir halı olmasa da) halı verilmesi geleneğinin devam etmesinde verilen halıların fabrikasyon olması ve maliyetinin düşük olması önemli bir etken olmuştur.²⁹

---

²⁵ B. Duruk, *a.g.e.*, s. 67.

²⁶ B. Duruk, *a.g.e.*, s. 66.

²⁷ Vedat Çalışkan, *a.g.e.*, s. 150.

²⁸ Ercan Haytoğlu, "Dünden Bugüne Sarayköy'de Güreş Deveciliği ve Geleneksel Deve Güreşleri-From Past to Today Wrestling Camel-Dealing and Traditional Camel Wrestling in Sarayköy", *III. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu (17-19 Ocak 2019 Selçuk-İzmir)-Third International Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling (17-19 January 2019 Selçuk-İzmir)*, C.I-Sosyal Bilimler-S.1, Social Science, (Ed.Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir 2019, s. 228.

²⁹ Orçun Berrakçay, O. ve İbrahim Y. Yükselsin, "Deve Güreşi Ritüellerinde Müzik ve Müzisyenlik-Music And Musicianship In Camel Wrestling Rituals", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi-The Journal of International Social Research*, Cilt-Volume: 8, S. 41, 2015, p. 1437.

Sonuç

Türkler sadece develeri değil tüm hayvanları, temel biyolojik ihtiyaçları karşılayan bir figür olmasının dışında, hayvanları örtülü ya da açık bir şekilde kutsal sayarak, totem haline getirmişlerdir.³⁰ Deve güreşleri, bağlayıcı bir kültür elemanı olarak görev yapar.³¹ Bir toplumun eğlence anlayışı, eğlenme biçimi ve alışkanlıkları o toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel yaşayışındaki değişimler ile karşılıklı etkileşim halindedir.³² Deve güreşlerinde ise karşılaşma ve toplanma mekânları olarak daha çok havut hayrının³³ ve halı gecesinin gerçekleştiği mekanlar olmuştur. Sadece deve güreşi değil, genel olarak deveciliğin sunduğu karşılaşma alanlarının eğlence ortamlarına dönüşmesi söz konusudur. Eğlencenin en fazla olduğu iki devecilik ritüeli ise halı gecesi ve deve güreşleridir.³⁴ Halı geceleri aynı zamanda güreş ritüelinde eğlence dışında deve sahiplerinin bir araya geldiği sosyolojik ve psikolojik işleve sahiptir.³⁵ Bu çerçevede deve güreşleri kapsamında gerçekleştirilen tüm ritüellerde yöredeki insanların yaşayış biçiminden hayat felsefesine, değer yargılarından inançlarına kadar birçok konuyu analiz etmek mümkündür. Halı gecesi sayesinde deveciler, sadece eğlence amacı için bir araya gelmezler, aynı zamanda hayır işleyebilecekleri bir imkân bulurlar. Hayır işleri kişiden kişiye değişebilmektedir. Hayır, açık ve net bir şekilde yapılabildiği gibi örtülü olarak da gerçekleştirilebilir. Bu yüzden deve güreşleri organizasyonları bu süreçte bu tür amaçlara da hizmet etmektedir. Bu tür eğlenceler, aynı zamanda toplumların kimliğinin de bir göstergesi olduğu için gelenek ve göreneklerin paylaşıldığı, kültürel alışverişin sağlandığı ortamlar olmuştur. Bu yüzden bu tür ritüeller kültürün kuşaktan kuşağa aktarılarak sürdürülmesinde büyük katkı sağlamaktadır.³⁶ Halı gecesinde ayrıca

³⁰ Fikret Türkmen, “Türk Kültüründe Tarihi Gelişim İçinde Hayvan ve Bitkilerin ‘Ölçü Birimi’ Olarak Kullanılması Hakkında”, *Milli Folklor*, S.95, 2012, s. 96- 102.

³¹ Vedat Çalışkan, “Bir Kültürün Zamana ve Mekâna Tutunma Aracı: Deve Güreşi Şenlikleri”, *Âşıklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale*, Yayına Hazırlayan: Filiz Özden, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2012, s. 377.

³² Süleyman Şanlı, “Kültür ve Eğlence: Devecilik ve Deve Güreşleri Geleneği”, *Kültür, Gelenek ve Eğlence Deve Güreşleri*, (Ed.Devrim Ertürk-Süleyman Şanlı), Çizgi Kitapevi, İstanbul 2019a, s. 15.

³³ Ayrıntılı bilgi için bkz. H. K. Uygur ve A. K. Okca, *a.g.e.*, s. 214.

³⁴ D. Ertürk, *a.g.e.*, s. 31.

³⁵ Hatice Kübra Uygur, “Necati Cumalı’nın Yenilmeyen Hikâyesinin Geleneksel Deve Güreşleri Açısından Değerlendirilmesi-Assesment of Necati Cumalı-is Epic Story Regarding Traditional Camel Wrestling”, *I. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiriler (17-19 Kasım 2016 Selçuk-İzmir)-First International Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling (17-19 November 2016 Selçuk-Izmir)*, C.I-Sosyal Bilimler, (Ed.Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir 2016, s. 410-431.

³⁶ S. Şanlı, *a.g.e.*, s. 13.

deve alışverişi konusunda da sıkı pazarlıklar gerçekleşir. Birbirleri ile kaynaşan deveciler güzel dostlukların temelini de atmış olurlar.

Yerel yönetimler, dernekler, federasyonlar organize ettiği deve güreşlerinin temel harcamalarını çıkartmak için “halı geceleri” düzenler.³⁷ Organizasyona çağrılı olarak katılan deve sahiplerine yolculuk ve taşıma masrafları güreş komitesi tarafından ödenir. Ancak yörelere göre bazı farklı uygulamalar da söz konusudur. İzmir-Selçuk’da deve güreşlerinde bir ilk gerçekleştirilerek deveye, halısı sahada verilmiştir.³⁸ Çoğu yörede güreş ağasının da seçildiği halı gecesi Antalya-Kumluca’da bilinmekle birlikte ifa edilmez, güreşten önceki akşam yalnızca yemekli bir muhabbet yapılır; güreş ağası maç günü, sahanın ortasında halkın gözü önünde seçilir.³⁹ Bu gelenekteki değişimin nedeni sorgulandığında aslında günümüz güreşlerinde bir kazanan yani birincinin seçimi yapılmadığından dolayı olduğu açıkça görülmektedir. Geçmişte güreşlerin sonunda birinci gelen deveye el dokuma halı hediye edilmesi bu yüzden farklı anlamları bünyesinde barındırdığı için birinci olmak önemliydi. Bu uygulamada yörelere göre değişiklik göstermektedir. Örneğin Manisa-Salihli’de güreşlerin sonunda birinci, ikinci ve üçüncü gelen deve diye bir derecelendirme yapılmazken, her güreşte galip gelen devenin sahibine bir makine halısı ya da battaniye hediye edilmesi devam etmektedir. Ancak yenilen develerin sahiplerine de küçük hediyeler verilerek, bu eğlencenin doğrudan bir mağlubu veya galibi olmadığı⁴⁰ üzerine dikkat çekilmektedir.

Her ne kadar günümüzde deve güreşlerindeki halı gecesi kavramı değişime uğramış olsa da bu tür etkinliklerde halının önemli bir simge olarak kullanılması aslında halının Türk kültüründeki yeri ve öneminden kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada detayları ile açıklanmaya çalışılan halı gecesinin gerçek amacına hizmet etmesi ve bu vesile ile yılın çeşitli tarihlerinde Ege Bölgesi, Akdeniz Bölgesi ve Marmara Bölgesi’ndeki birçok yerleşim yerinde organize edilen deve güreşlerinde geçmişte olduğu gibi el dokuması yün halıların hediye edilmesi geleneksel

---

³⁷ Caner Işık, “Devecilik Kültüründeki Farklılaşmalar Üzerine Sosyal Antropolojik Bir Analiz-An Anthropological Analysis on Differentiation in The Culture of Camel Keeping”, *I. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiriler (17-19 Kasım 2016 Selçuk-İzmir)-First International Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling (17-19 November 2016 Selçuk-İzmir)*, C.I-Sosyal Bilimler, (Ed.Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir 2016, s. 196.

³⁸ Devrim Ertürk, Özgür Gökdemir, “Sempozyum Giriş Bildirisi”, *I. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiriler (17-19 Kasım 2016 Selçuk-İzmir)-First International Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling (17-19 November 2016 Selçuk-İzmir)*, C.I-Sosyal Bilimler, (Ed.Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir 2016, s. 24.

³⁹ M. Davulcu, *a.g.e.*, s. 283.

⁴⁰ N. Gülmez, *a.g.e.*, s. 312.

Türk el dokumacılığının yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlaması açısından da destek sağlayacaktır. Bu vesile ile güreşte derece kazanan veya kazanmayan develerin sahibi birer el dokuması yün halı sahibi olurken aynı zamanda halı dokuma sektörüne de küçük bir katkı sağlanmış olacaktır. Çünkü tüm Türkiye çapında organize edilen deve güreşleri hesaba katıldığında aslında hiç de azımsanmayacak sayıda organizasyonun gerçekleştiği görülür. Kış aylarında her hafta sonu birkaç yerleşim yerinde aynı tarihe denk gelerek organize edilmek zorunda kalınması aslında bu güreşlerin sayılarının fazlalığını ve çok fazla talebin olduğunu belgelemektedir.

Kaynaklar

AK, M., “Anamas Yaylaları ve Yörükler-Anamas Highlands and Yoruks”, *Asya Studies Akademik Sosyal Araştırmalar-Academic Social Studies*, S. 6, 2018, s. 1-6.

AK, M., “Yörüklerde Halk Baytarlığı-Public Veterinary in The Yoruks”, *ASOS Journal Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi-The Journal of Academic Social Science*, S.50. 2017, s. 51-60.

ATASOY, F ve ÖZBAŞER, F. T., “Anadolu’da Deve Yetiştiriciliği ve Deve Güreşleri-Camel Breeding in Anatolia and Camel Wrestles”, *Lalahan Hayvanları Araştırma Enstitüsü Dergisi*, S.54/2, 2014, s. 85-90.

BASCOM, W., “Four Functions of Folklore”, *Journal of American Folklore*, C. 67, 1954, s. 333-349.

BERRAKÇAY, O. ve YÜKSELSİN, İ. Y., “Deve Güreşi Ritüellerinde Müzik ve Müzisyenlik-Music And Musicianship In Camel Wrestling Rituals”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi-The Journal of International Social Research*, C. 8, S. 41, 2015, p. 1428-1443.

ÇALIŞKAN, V. “Bir Kültürün Zamana ve Mekâna Tutunma Aracı: Deve Güreşi Şenlikleri”, *Âşıklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale*, (Haz. Filiz Özden), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2012, s. 372- 383.

ÇALIŞKAN, V., “Somut Olmayan Kültürel Bir Mirasın Güncel Bir Değerlendirmesi: Anadolu Devecilik Kültürü ve Geleneksel Deve Güreşi Şenlikleri-A Current Evaluation of an Intangible Cultural Heritage: The Anatolian Camel Dealing Culture and The Traditional Camel Wrestling Festivals”, *Journal of Cultural Inventory (Türkiye Bilimler Akademisi-Ked)*, 2013, s. 137-166.

DAVULCU, M., “Antalya Halk Kültüründe Deve, Devecilik ve Geleneksel Kumluca Deve Güreşleri-The Camel, Camel Rearing In Antalya Folk Culture and The Camel Wrestling Festival Of Kumluca”, *I. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiriler (17-19 Kasım 2016 Selçuk-İzmir)-First International Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling (17-19 November 2016 Selçuk-İzmir)*, Cilt: I-

Sosyal Bilimler, (Ed.Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir 2016, s. 258-291.

DURUK, B., *Çanakkale’de Devecilik Folkloru*, Toplum ve Kültür Araştırmaları Derneği- Toküad Yayınları, Çanakkale 2020.

ERTÜRK, D. ve GÖKDEMİR, Ö., “Sempozyum Giriş Bildirisi”, *I. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiriler (17-19 Kasım 2016 Selçuk-İzmir)-First International Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling (17-19 November 2016 Selçuk-İzmir)*, C. I-Sosyal Bilimler, (Ed Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir 2016, s.15-26.

ERTÜRK, D. ve ŞANLI, S., “Gelenekten Moderne Anadolu’da Devecilik-From Tradition to The Modern: Camel Dealing in Anatolia”, *Turkish Studies Social Science*,S. 13/26, 2018, s. 613-635.

ERTÜRK, D., “Kültürel Bir Eğlence: Geleneksel Deve Güreşleri”, *Kültür, Gelenek ve Eğlence Deve Güreşleri*, (Ed. Devrim Ertürk-Süleyman Şanlı), Çizgi Kitapevi, İstanbul 2019, s. 19-40.

GENÇ, M. ve KOYUNCU OKCA, A., “Göç Yolunda Yörükler-Yuruks on Migration Routes”, *Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu “Yazmalardaki El İzleri” Bildiriler-International Traditional Arts Symposium “Handprints in Yazma” Proceedings (20-21 Nisan-April 2017 Akçaabat-Trabzon)*, KTÜ Matbaası, Trabzon 2017, s. 244-253.

GÜLMEZ, N., “Salihli Yöresi Deve Güreşleri-Camel Wrestling of Salihli Region”, *I. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiriler (17-19 Kasım 2016 Selçuk-İzmir)-First International Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling (17-19 November 2016 Selçuk-İzmir)*, C. I-Sosyal Bilimler, (Ed.Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir 2016, s. 298-336.

HAYTOĞLU, E., “Dünden Bugüne Sarayköy’de Güreş Deveciliği ve Geleneksel Deve Güreşleri-From Past to Today Wrestling Camel-Dealing and Traditional Camel Wrestling in Sarayköy”, *III. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu (17-19 Ocak 2019 Selçuk-İzmir)-Third International Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling (17-19 January 2019 Selçuk-İzmir)*, C. I-Sosyal Bilimler, S. 1-Social Science,

(Ed.Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir 2019, s. 214-252.

IŞIK, C., “Devecilik Kültüründeki Farklılaşmalar Üzerine Sosyal Antropolojik Bir Analiz- An Anthropological Analysis on Differentiation in The Culture of Camel Keeping”, *I. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiriler (17-19 Kasım 2016 Selçuk-İzmir)-First International Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling (17-19 November 2016 Selçuk-İzmir)*, C. I-Sosyal Bilimler, (Ed.Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir 2016, s. 184-199.

KOYUNCU OKCA, A., “Geleneksel Deve Güreşleri ve Deve Donanımları”, *Deve Kitabı*, (Ed. Emine Gürsoy Naskali-Erkan Demir), Kitapevi, İstanbul 2014, s. 43-67.

ÖGEL, B., *Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)*, C. II., Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1995.

ÖZ, N. D. ve AKSOY, E., “Zeyve Aşiret Dokumalarına Bir Örnek: Baskil Hacı Hasan Baba Türbesi’ndeki Halı Seccade ve Yolluklar-An Example for Zeyve Tribe Weavings: Carpet Prayer Rug and Runners in Baskil Hacı Hasan Baba Tomb”, *JASSS The Journal of Academic Social Science Studies*, S.69, 2018, s. 193-211.

ÖZDEMİR, N., *Türk Eğlence Kültürü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

ŞANLI, S., “Devecilik Kültüründe Bir Eğlence Geleneği: Halı Gecesi”, *Kültür, Gelenek ve Eğlence Deve Güreşleri*, (Ed.Devrim Ertürk-Süleyman Şanlı), Çizgi Kitapevi, İstanbul 2019b, s. 59-76.

ŞANLI, S., “Kültür ve Eğlence: Devecilik ve Deve Güreşleri Geleneği”, *Kültür, Gelenek ve Eğlence Deve Güreşleri*, (Ed. Devrim Ertürk-Süleyman Şanlı), Çizgi Kitapevi, İstanbul 2019a, s. 9-18.

TÜRKMEN, F., “Türk Kültüründe Tarihi Gelişim İçinde Hayvan ve Bitkilerin ‘Ölçü Birimi’ Olarak Kullanılması Hakkında”, *Milli Folklor*, S.95, 2012, s. 96- 102.

USLU, F., “Yörük Çobanları ve Kişisel Eşyaları”, *Yörük Araştırmaları-2*, (Ed. Fatih Uslu-Canan Kökus), Palet Yayınları, Konya 2020a, s. 99-110.

USLU, F., “Yörük Obalarındaki Yaşayıştan Günümüze Uzanan Yaşam Şekilleri ve Modernite Etkisinde Bir Kent Okuması”, *Yörük Araştırmaları-1*, (Ed. Fatih Uslu), Palet Yayınları, Konya 2020b, s. 133-141.

UYGUR, H. K. ve ALTINTOP, G., “Geleneksel Toplu Eğlencelerin Mekân Dönüşümü: Ankara Ferfeneleri-The Transformation in Space Use in Traditional Public Entertainment: Ankara Ferfenesi”, *V. Uluslararası Halk Kültürü ve Sanat Etkinlikleri (12-14 Ekim 2017 Ankara)-5 th International Folk Culture and Art Activities Symposium (12-14th October 2017 Ankara)*, (Ed. Fatma Nur Başaran), 1, Ankara 2018, s. 515-524.

UYGUR, H. K. ve KOÇYİĞİT, A., “Eğlence Kültürü Bağlamında Deve Güreşleri-Camel Wrestling in The Context of Entertainment Culture”, *II. Uluslararası Selçuk Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiri Kitabı (18-19-20 Ocak 2018 Selçuk-İzmir)*, -*Second International Selçuk-Ephesus Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling (18-19-20 January 2018 Selçuk-İzmir)*, C. I-Sosyal Bilimler, (Ed.Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir 2016, s. 106-116.

UYGUR, H. K. ve KOYUNCU OKCA, A., “Devecilik Kültüründe Havut Hayrının Ritüelistik Uygulamaları-The Rituelistic Practices of the Havut Hayrı in the Culture of Camel”, *Mukaddime*, C. 10, S.1, 2019, s. 213-231.

UYGUR, H. K., “Necati Cumalı'nın Yenilmeyen Hikâyesinin Geleneksel Deve Güreşleri Açısından Değerlendirilmesi-Assesment of Necati Cumalı-is Epic Story Regarding Traditional Camel Wrestling”, *I. Uluslararası Selçuk-Efes Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiriler (17-19 Kasım 2016 Selçuk-İzmir)-First International Symposium on Culture of Camel-Dealing and Camel Wrestling (17-19 November 2016 Selçuk-İzmir)*, C. I-Sosyal Bilimler, (Ed.Devrim Ertürk-Özgür Gökdemir), Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları, İzmir 2016, s. 410-431.

Kaynak Kişiler

Aydın, Deve Güreşleri Üzerine Söyleşi, Tayfun Bayır (22.01.2011).

Görsel Kaynakça

Çalışmada kullanılan fotoğraflar Ayşegül Koyuncu Okca arşivinde yer almaktadır.